

УДК 37.014.5(477.82)

Л. В. Плахотна,
начальник управління освіти, науки та молоді Волинської облдержадміністрації

Напрацювання та перспективи освітньої галузі Волині

Освітня галузь Волині має значні здобутки, однак за рядом показників повинна зробити прорив, аби стати на рівень сучасних вимог.

Ключові слова: реформа освіти, публічні послуги, компетентнісний підхід, Програма міжнародного оцінювання учнів PISA, Рекомендації Європарламенту та Ради ЄС.

Plakhotna L. V. Achievements and Prospects of the Educational Branch of Volyn Region.

Volyn education has significant achievements, but a number of indicators should be improved to meet modern requirements.

Key words: educational reform, public services, competence-based approach, the Program for International Student Assessment PISA, Recommendation of the European Parliament and of the Council.

Пріоритетна мета української системи освіти – створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування покоління, здатного навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. А це можливо лише за умови якісної освіти, що починається з дошкільного віку.

Дошкільна ланка освіти особлива, адже дошкільний вік – це базовий етап фізичного, психічного та соціального становлення особистості. Дошкільні заклади говорять про добробут населеного пункту і перспективу його розвитку.

Реформа дошкільної освіти ставить перед нами дедалі складніші й масштабніші завдання щодо вдосконалення її змісту, підвищення якості, розвитку та оновлення. Для виконання цих завдань потрібна, насамперед, розвинена мережа, яка в останні роки зазнала якісних змін, однак не повною мірою відповідає потребам волинської громади. Право на здобуття дошкільної освіти забезпечують 485 ДНЗ, у яких виховуються 38,1 тис. малюків, у тому числі 83 % загальної кількості дітей п'ятирічного віку (по Україні в цілому – 77 %).

Разом з тим, на 100 місцях виховується 139 дітей, зокрема 119 – у сільській місцевості. Цей показник є одним із найбільших у країні. Лише Львівська область має ще складнішу ситуацію. Якщо проблема перенаповнення дошкільних закладів раніше стосувалася лише міської місцевості, то тепер вона поступово перейшла у сільський дитячий садок. Це свідчить про те, що все більше батьків прагнуть надати дитині якісну освіту, починаючи з раннього дитинства.

П'ять років тому ми запровадили різні механізми електронної реєстрації заяв батьків на влаштування дітей до ДНЗ. І попри усі «за» і «проти», це дало можливість упорядкувати черговість зарахування, аналізувати потребу на перспективу, але ні якою мірою не вирішило проблеми.

Щороку спільними зусиллями вдосконалюємо мережу. Зокрема, упродовж цього року створено 855 додаткових місць, у т. ч. шляхом повернення із довгострокової оренди приміщень дошкільних

навчальних закладів у місті Ковелі (200 місць) та Луцьку (100 місць), уведення в дію новобудови дошкільного навчального закладу у с. Холунів Горохівського району (50 місць), реконструйованого приміщення школи в с. Велимче Ратнівського району (95 місць), відкриття нових ДНЗ у селах Замличі та Крухиничі (26 місць) Локачинського та Смолигів (35 місць) Луцького районів. На базі діючих дошкільних закладів області відкрито 22 додаткові групи. Ведеться будівництво дитячого садка на 185 місць у смт Ратно. До кінця року заплановано введення в дію ще 670 додаткових місць. Однак цього недостатньо.

Перспективним напрямком у розв'язанні проблеми є створення НВК «дитячий садок – загальноосвітня школа», використання приміщень шкіл, які припинили діяльність як малочислені, вивільнення з довгострокової оренди приміщень дошкільних закладів, котрі тривалий час використовувались не за призначенням, і напромак, який у нашій області не набрав офіційного статусу, приватні дитячі садки. На сьогодні затверджено новий Санітарний регламент, який значно спрощує умови створення та функціонування таких садків.

Розбудовуючи будь-яку територію, треба пам'ятати, що в кожній оселі з'явиться «споживач першої освітньої послуги», в якого немає часу чекати, доки ми, дорослі, вирішимо свої проблеми. Тому продовжуємо нарощувати темпи розвитку мережі дошкільних закладів.

Обов'язковим основним складником безперервної освіти є **загальна середня освіта**. Повноцінний і всебічний розвиток особистості школяра може забезпечити лише якісна шкільна освіта. На педагогічній конференції 18 серпня міністр освіти і науки України Лілія Михайлівна Гриневич презентувала концепцію нової української школи [2], яка передбачає не лише реформу зовнішніх чинників (мережа, тривалість навчання тощо), а змінить ідеологію освітнього процесу в цілому. Компетентнісний підхід та побудова партнерських стосунків між учнем, учителем і батьками – пріоритети реформування української школи.

До нового навчального року

Школа має давати освіту для життя, допомагати розвивати індивідуальні здібності. Компетентнісний підхід орієнтовано не на процес, не на накопичення фактів, а на результат; навчання має сформувати у дітей здатність практично діяти, застосовувати отримані знання, вміння і навички в життєвих ситуаціях.

У 2018 році Україна вперше візьме участь у Програмі міжнародного оцінювання учнів PISA, що враховує величезну кількість критеріїв і факторів, які дозволяють оцінити, наскільки учень може застосовувати свої знання в реальних життєвих ситуаціях і готовий до повноцінної участі в житті суспільства.

У Рекомендаціях Європарламенту та Ради ЄС чітко визначено вісім основних компетентностей, що мають бути сформовані через освіту, необхідні кожній людині для особистого становлення і розвитку, активного громадянства, соціального включення та зайнятості: спілкування рідною мовою (усне та письмове), спілкування іноземними мовами, математичні компетентності та базові компетентності з природничих наук і технологій; цифрові компетентності; здатність навчатися, соціальні та громадянські компетентності; ініціативність та підприємницькі навички, загальнокультурна грамотність і здатність до самовираження.

У цих же Рекомендаціях названо навички і вміння, важливі для досягнення наведених вище компетентностей: критичне мислення, творчість, ініціативність, уміння вирішувати проблеми, оцінка ризику, вміння приймати рішення, конструктивно керувати емоціями, співпрацювати в команді.

На жаль, програми, які сьогодні є, обмежують поле тих компетентностей, що потрібні дитині в сучасному світі.

Звичайно, над ними працюватимуть, їх будуть змінювати, удосконалювати на державному рівні, але вже сьогодні небайдужі, творчі вчителі можуть стати ініціаторами якісних змін, долучившись до їх впровадження.

У зв'язку із цим назріла потреба модернізації освітньої галузі, вирівнювання освітнього потенціалу регіону, забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

У 2015/2016 навчальному році майже 129 тис. учнів здобували загальну середню освіту за груповою та індивідуальною формами навчання у 747 денних, трьох вечірніх загальноосвітніх навчальних закладах Міністерства освіти і науки України, двох школах інших міністерств і відомств та одній приватній школі «Скарбниця мудрості». Однак наповнюваність шкіл і класів є далеко не рівномірною та не сприятливою для рівного доступу усім учням до якісної освіти.

На кінець навчального року в області функціонувало 149 малокомплектних загальноосвітніх навчальних закладів, з яких 48 – ЗОШ I ст., 53 – I-II ст., 48, або 32 % загальної кількості, – I-III ст. (по Україні – 24,3 %). У 330 школах області функціонували класи із чисельністю менше п'яти учнів. Відповідно

до законодавства ці діти мають навчатися вдома за індивідуальною формою.

Індивідуальною формою навчання було охоплено 2991 дитину, що становить 2 % школярів. Зокрема, 2369 учнів навчалось у неповних класах. Не кажучи вже про економічну неефективність, чи можемо ми в таких умовах запроваджувати презентовану міністром нову школу? Які результати продемонструють діти за програмою міжнародного оцінювання, якщо результати вітчизняного ЗНО – плачевні.

У цьому році вперше випускники старшої школи проходили підсумкову державну атестацію у формі ЗНО з двох предметів – української мови і математики або історії України та в навчальному закладі – з іноземної мови. Про якість освіти у міських та сільських ЗНЗ свідчать результати ДПА (ЗНО). Як приклад: на достатньому та високому рівнях (понад 160 балів) ДПА з української мови склало 39,8 % випускників (сьоме місце в Україні, місто – 51,8 %, село – 25 %), однак не подолали поріг «склав/не склав» 10,6 % (20 місце в Україні). На низькому рівні ДПА склали 21,8 % випускників 2016 року. Разом на низькому рівні та не подолали поріг «склав/не склав» 32,4 %. Найгірші результати – у Рожищенському (53,4 %), Ковельському (52,9 %), Ківерцівському (50,4 %), Володимир-Волинському (49,1 %), Горохівському (47,1 %), Маневицькому (44 %), Старовижівському (43,1 %), Камінь-Каширському (42,6 %), Іваничівському (41,3 %), Шацькому та Локачинському (38,4 %), Ратнівському (36,9 %), Луцькому (36,3 %), Турійському та Любомльському (35,6 %), Любешівському (32,6 %) районах. Результати випускників шкіл міст обласного підпорядкування покращили ситуацію в цілому і становили: Ковель – 7,8 %, Володимир-Волинський – 13,5 %, Луцьк – 15,8 %, Нововолинськ – 27,0 %.

Результати ДПА з предметів, атестація з яких проходила у формі ЗНО, спонукають замислитись над дотриманням критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів, а відтак і за дотриманням положення про нагородження медалями. Про це свідчить той факт, що із 735 випускників – претендентів на нагородження золотими та срібними медалями – нагороди вручено 513, що становить 69 %. Майже кожен третій претендент не підтвердив вимог до нагородження: 23 % учнів ЗНЗ міст обласного значення та 38 % – ЗНЗ районів.

Вважаю, що результати ЗНО з усіх предметів необхідно вивчити по кожній школі, проаналізувати рівень кваліфікації учителів, розробити ефективну систему стимулювання їх роботи, при необхідності провести дострокову атестацію.

У 2016/2017 році ЗНО відбуватиметься із 23 травня по 15 липня. Випускники старшої школи будуть складати ДПА у формі ЗНО з трьох предметів: української мови, математики або історії України та предмета за власним вибором.

Один зі шляхів подолання цієї проблеми – оптимізація навчальних закладів. Більшість керівників

місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування дослухалися до конструктивної пропозиції щодо створення належних умов для якісного надання освітніх послуг шляхом оптимізації загальноосвітніх навчальних закладів.

Найкращий досвід з цього напрямку роботи в Горохівському, Турійському та Володимир-Волинському районах. Станом на 25.08.2016 року за рішеннями органів місцевого самоврядування реорганізовано 51 ЗНЗ. Зокрема: закрито 25 ЗОШ I ступеня, одну – ЗОШ I-II ступенів; реорганізовано шляхом пониження ступеня, дві ЗОШ I-III ступенів та чотири – ЗОШ I-II ступенів. Майже 450 учнів цих шкіл отримують доступ до якісної освіти у навчальних закладах, які мають більш досконалу навчально-матеріальну базу.

Єдиний шлях переконати громадськість у тому, що потрібно оптимізувати мережу, – це показати кращий досвід уже створених опорних шкіл, сильніших учителів і кращі умови для кожного учня. І тоді батьки й діти самі зрозуміють, що це не просто школа, в яку треба ходити і вчитися, як і колись було, а навчальне середовище, яке дає якісні знання і можливість вступити як до професійно-технічних, так і до вищих навчальних закладів.

У поточному році внесено зміни до Постанови Кабінету Міністрів, якими затверджено положення про освітній округ. До нього внесено такі ключові поняття, як «опорна школа», «філії». Опорні загальноосвітні навчальні заклади матимуть сучасну матеріально-технічну базу, зокрема, кабінети фізики, хімії, біології, географії, математики, навчальні комп'ютерні комплекси, мультимедійне обладнання тощо.

У районах і територіальних громадах проведено конкурс із визначення опорної школи, переможцями якого визнано чотири навчальних заклади. На оснащення їх матеріально-технічної бази розподілено майже 11 млн грн освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. З утворенням чотирьох опорних шкіл 15 ЗНЗ отримали статус їх філій.

У 2016/2017 навчальному році Міністерство планує продовжити створення та фінансування опорних шкіл. У зв'язку з цим необхідно вже зараз прогнозувати мережу опорних шкіл району чи територіальної громади та утворення їх філій.

Мета одна: наповнити класи, наповнити опорні школи і створити конкурентне навчальне середовище. Не може бути конкуренції в класі, де два, три або навіть сім учнів. Учителі чудово знають: не можна значну частину педагогічних методик реалізувати у таких умовах.

Такі зміни сприятимуть реальному впровадженню **профільного навчання** учнів старшої школи. Практика показала, що організація профільного навчання потребує постійного відслідковування та корекції. Профільна старша школа повинна орієнтуватися не лише на нахили учнів і плани їхніх батьків, а й на рівень базової навчальної підготовки школярів. Адже для одних учнів – це поглиблення

наукових знань і підготовка до подальшого навчання, а для інших – набуття трудових умінь, навичок або й професії. Бо в сучасному суспільстві життєвий рівень індивіда значною мірою визначається успішністю професійної кар'єри, підготовленістю до вибору й вибором професії.

У цьому році найчисленнішим напрямом профільного навчання є філологічний, яким охоплено 32,6 % учнів, тим часом як природничо-математичним – 18,6 %, технологічним – 14 %, суспільно-гуманітарним – 10,2 %. Найменш численними є спортивний (4,4 %) та художньо-естетичний (0,4 %). За універсальним профілем навчається 19,8 % старшокласників (минулого навчального року цей показник становив 14,3 %).

Якість профільного навчання значною мірою залежить від допрофільної підготовки, яка проходить через поглиблене вивчення предметів, гурткову, виховну роботу та введення спеціальних курсів. Найкращий досвід – в Іваничівському, Ратнівському районах та містах обласного підпорядкування, де більше 45 % школярів вивчають предмети поглиблено. Функціонує мережа загальноосвітніх навчальних закладів нового типу: 19 ліцеїв, 21 гімназія, три колегіуми, п'ять спеціалізованих шкіл. Посиленої уваги цей напрямок роботи потребує у Володимир-Волинському та Локачинському районах, у кожному з яких менше 5 % учнів 7–9 класів поглиблено вивчає один предмет. Важливим є збереження наступності поглибленого вивчення предметів в основній школі та профільного навчання учнів у старшій. Особливо це стосується шкіл I-II ступенів, випускники яких продовжують навчатися в сусідній школі I-III ступенів.

Індикатором практичного застосування життєвих компетенцій є здобутки дітей в олімпіадах і конкурсах. У січні-лютому ц. р. проведено обласний етап XX Всеукраїнських учнівських олімпіад, в яких взяло участь більше 1400 школярів.

Високі результати показали учні навчальних закладів міст обласного підпорядкування, Горохівського, Камінь-Каширського, Луцького та Ратнівського районів.

Порівняно з попереднім роком успішнішими були виступи школярів Ковельського, Старовижівського, Шацького районів. Проте значно погіршилися результати у Володимир-Волинському (кількість переможців зменшилась із дев'яти у 2015 році до п'яти цього року), Іваничівському (з 21-го до 15-ти), Любомльському (з 18-ти до 10-ти) районах.

За підсумками виступів у загальнодержавному етапі маємо 41 переможця (восьме місце в Україні). Двоє волинян представляли Україну на міжнародних олімпіадах. Богдан Козіброта, випускник Нововолинського ліцею-інтернату, виборов бронзову медаль на 48-й Міжнародній олімпіаді з хімії, яка відбулася в Тбілісі; Тетяна Торчило, учениця 10 класу Навчально-виховного комплексу «Нововолинська спеціалізована школа I-III ступенів № 1-колегіум», виступала в Токіо на Міжнародній олімпіаді з наук про Землю.

До нового навчального року

Важливою складовою для розвитку талановитих учнів є залучення їх до науково-дослідницької діяльності, яку координує Волинська обласна мала академія наук.

Цього року на обласний етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт подано 496 робіт, більшість (74 %) – роботи учнів із закладів нового типу.

У фіналі перемогу здобули 36 учнів, з яких вісім представлених до отримання стипендії Президента України.

Державою визначено чіткі завдання щодо забезпечення права на освіту дітей з **особливими освітніми потребами**. В області збільшилась із 1233 до 1260 кількість дітей, які навчаються у спеціальних навчальних закладах.

Індикаторами виконання на місцях чинного законодавства щодо забезпечення захисту прав дітей є показники реформування інтернатних закладів та впровадження інклюзивного навчання. В області реорганізовано чотири навчальні заклади і цим завершено реформування системи сирітських інтернатних закладів.

Здійснюються заходи щодо впорядкування мережі відповідно до інтересів дитини та потреб громади. У I півріччі 2016 року проведено реорганізацію чотирьох закладів інтернатного типу: Люблинецького і Маяківського навчально-виховних комплексів, Головніньської та Затурцівської спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів. Їх реформування є продовженням на регіональному рівні всеукраїнського експерименту, що проходить на базі Володимир-Волинської спеціалізованої школи-інтернату I–III ступенів «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки».

Важливим напрямом вбачаємо функціонування районних психолого-медико-педагогічних консультацій у структурі спеціальних ЗНЗ.

Робота щодо оптимізації мережі інтернатних закладів буде продовжуватися. Зокрема, в 2016/2017 навчальному році заплановано реорганізацію Нововолинської спеціальної ЗОШ № 9 – для дітей із затримкою психічного розвитку – в різнопрофільний спеціальний загальноосвітній навчальний заклад з денним перебуванням дітей. Також буде переглянута й оптимізовано мережу спеціальних ЗНЗ області.

На Волині активізовано формування системи **інклюзивної освіти**. Впродовж 2015/2016 навчального року в 132 класах 88 шкіл організовано інклюзивне навчання для 157 дітей з особливими освітніми потребами. Для роботи в класах з інклюзивним навчанням уведено 48 посад асистентів учителя.

Є механізми продовження впровадження якісного інклюзивного навчання на місцях. Це, перш за все, системний фаховий облік дітей дошкільного та шкільного віку і належна просвітницька робота щодо вибору навчального закладу й форми навчання. У навчальному закладі повинні бути створені умови

відповідно до потреб дитини з різними порушеннями психофізичного розвитку. Бонусом для активізації впровадження інклюзивного навчання є збільшення видатків з державного бюджету в 2,5 раза для забезпечення навчально-виховного процесу та корекційної роботи.

Отже, діяти необхідно в інтересах дитини і не забувати про те, що інклюзивне навчання повинно бути не просто дороговартісним, а й насамперед якісним. В іншому випадку перевагу необхідно надавати кваліфікованим кадрам та навчально-матеріальній базі спеціальних ЗНЗ як ресурсних центрів, які належним чином забезпечать комплексну реабілітацію дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю.

Національна доктрина розвитку освіти (Україна XXI століття) націлює сучасну школу до повноцінної діяльності в умовах інформаційного суспільства. Електронна статистична звітність, електронна атестація педагогічних працівників, онлайн-реєстрація та підготовка випускників до ЗНО, дистанційне навчання і ще багато інших можливостей відкривають перед нами інформаційні технології. У школах області встановлено понад 10 тис. комп'ютерів, майже 700 мультимедійних кабінетів. Проте лише 15 % комп'ютерів у навчальних закладах мають термін експлуатації менше 5 років. За минулий навчальний рік за кошти місцевих бюджетів 68 ПК придбали для навчальних закладів у Володимирі-Волинському, 43 – у Нововолинську, 49 – у Луцькому районі, 25 – у Любомльському. Проте жодного не придбано у Володимир-Волинському, Камінь-Каширському, Локачинському, Маневицькому, Рожищенському, Старовижівському та Шацькому районах.

Важливим показником забезпеченості навчальних закладів обладнанням є кількість учнів на один комп'ютер. Обласний показник – 17 учнів – є доволі високим. Але якщо в обласних установах ця цифра становить шість на один ПК, то в Луцьку – 29 учнів на один комп'ютер, у Ковелі – 33. Уже на початку нового навчального року плануємо дещо покращити цей показник за рахунок техніки, яка буде надходити відповідно до угоди між урядом України та урядом Китайської Народної Республіки (801 ПК).

На превеликий жаль, знову мусимо порушувати питання під'єднання навчальних закладів області до Інтернету. Про який рівний доступ до якісної освіти та виконання навчальних програм можна вести мову, якщо лише 31 % шкіл Володимир-Волинського, 45 % – Маневицького, 56 % – Ківерцівського районів підключені до всесвітньої мережі! Показник нашої області в Україні становить 46,3 % при загальноукраїнському – 53,2 %. Відписки про технічну неможливість підключення мають на меті лише «економити коштів» і небажання докласти зусилля до вирішення проблеми. Сьогодні на контролі Міністерства освіти і науки України стоїть питання наявності доступу до Інтернету на кожному робочому місці учня, і в цьому нам немає чим похвалитись,

бо лише 62 % учнівських комп'ютерів під'єднано до мережі. Маємо докласти всіх зусиль, аби забезпечити учням та вчителям усіх шкіл області можливість користуватися послугами Інтернету. Це питання надзвичайно актуальне, оскільки ми працюємо з Єдиною державною базою даних освіти через програмний комплекс «Курс. Школа» та «Курс. ДНЗ».

На парламентських слуханнях щодо реформ галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвитку інформаційного простору України було внесено пропозиції щодо збільшення обсягу викладання основ програмування та алгоритмізації та сучасних ІКТ у середній школі в рамках предмета «Інформатика». Тому потребує удосконалення організація самоосвітньої роботи з питань використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі. Адже практика свідчить, що здійснити докорінні зміни можливо лише за умови, коли кожен учитель сам буде активно й наполегливо вчитися, постійно підвищувати рівень фахової компетентності, збагачуватиме та оновлюватиме свій практичний досвід.

Таким чином, можна зробити висновок, що інформатизація дозволяє від авторитарної школи перейти до педагогіки співпраці, коли вчитель та учень, знаходячись на рівних щодо інформаційних ресурсів, стають партнерами при провідній ролі вчителя.

Слабкою є матеріально-технічна база кабінетів природничо-математичних дисциплін. Забезпеченість навчальними кабінетами з фізики становить 27,8 % при державному – 62,3 %, хімії – 19,1 % при державному показнику 51,7 %, біології – 23,2 % при державному – 53,7 %. Це останні місця в Україні. Ми мали минулого року субвенцію на придбання засобів навчання для кабінетів фізики у розмірі 3 млн 657,8 тис. гривень. Однак окремі території замість обладнання купували телевізори (Маневицький район) та використовували кошти на прокладання кабельних мереж (Ківерцівський).

У цьому році надійшли цільові кошти для зміцнення матеріально-технічної бази створених опорних шкіл. Наголошую, що ці кошти повинні надійти в повному обсязі на рахунки цих шкіл та бути використаними лише на оснащення засобами навчання, навчальними комп'ютерними комплексами та мультимедійним обладнанням, упровадження енергозбережних технологій.

Зауважу, що при оголошенні тендерів на закупівлю кабінетів природничо-математичних дисциплін необхідно використовувати затверджену цього року нову специфікацію.

Особливу роль у сучасному освітньому просторі відіграють **позашкільні навчальні заклади**, що сприяють індивідуальному розвитку особистості школяра, його талантів і нахилів.

У поточному році в сорока позашкільних закладах області функціонували 2179 різнопрофільних гуртків, до занять в яких залучено 102 832 дитини, що складає 79,9 % загальної кількості учнів області.

Координаторами діяльності позашкільної освіти в області є чотири обласних та один державний центри, якими проведено в області понад 650 обласних заходів. Вихованці позашкільних установ – активні учасники всеукраїнських, міжнародних конкурсів, чемпіонатів, змагань, фестивалів тощо. Упродовж минулого навчального року команди Волині взяли участь у 145 всеукраїнських заходах за різними напрямками позашкільної освіти та здобули понад 700 призових місць.

Зокрема, юні натуралісти області вибороли 107 перемог у всеукраїнських та дві – в міжнародних конкурсах. Вихованці Волинського обласного еколого-натуралістичного центру стали чемпіонами України у Всеукраїнській зоологічній польовій практиці та Всеукраїнських ботанічних стажуваннях. Денис Галяс, учень 7 класу ЗОШ I–III ступенів с. Колодеже Горохівського району, посів III місце у національному турі Міжнародного конкурсу «Енергозберігаючі традиції народів України та Молдови» у Республіці Молдова; Анастасія Воробей, учениця 11 класу Луцького НБК № 14 імені В. Сухомлинського, стала переможцем Міжнародного науково-технічного конкурсу «Інтел ISEF–2016» у м. Утрехт (Нідерланди); Лілія Кибиш, учениця 4 класу ЗОШ I–III ступенів с. Туропин Турійського району, отримала перемогу в Міжнародному екологічному конкурсі «Смачно, корисно, барвисто», який проходив у м. Вроцлав Республіки Польща; міський еколого-натуралістичний центр Луцької міської ради став переможцем Міжнародного художнього конкурсу «Календар GLOBE – 2016» та нагороджений міжнародним сертифікатом за успішне проведення спостережень. На Міжнародних змаганнях з туризму серед школярів та молоді, які відбулись у Литві та Білорусі, команда області виборола III місце у загальному заліку.

Центром науково-технічної творчості учнівської молоді започатковано проведення Відкритих обласних заочних змагань із радіозв'язку на коротких хвилях «Лісова пісня» пам'яті Лесі Українки. Наймасовішими заходами стали обласні змагання учнівської молоді зі спортивної радіопеленгації, авіа-, авто- та судномодельного спорту, повітряних зміїв.

На базі Волинського державного центру естетичного виховання створено осередок національно-патріотичного виховання «Маленькі патріоти», функціонує виїзний мобільний офіс «Діти – за мир, за єдину Україну!». У березні ц. р. проведено всеукраїнський семінар-практикум, у якому взяли участь понад 60 учасників із 13 областей України та міст і районів області.

За результати участі учнівських колективів в обласних конкурсах за напрямками діяльності слід відзначити:

– у заходах науково-технічного спрямування – учнівські колективи міст Нововолинська, Луцька, Любомльського та Ківерцівського районів;

До нового навчального року

– художньо-естетичного напрямку – міст Луцька, Ковеля, Володимира-Волинського, Любомльського, Ковельського, Маневицького, Камінь-Каширського районів;

– еколого-натуралістичного – Маневицький, Старовижівський, Ківерцівський райони, міста Луцьк, Володимир-Волинський, Нововолинськ;

– у туристсько-краєзнавчих заходах – Луцький, Старовижівський, Маневицький, Любомльський, Камінь-Каширський райони (13 із 14-ти).

Проте найнижчою була участь у конкурсах команд Шацького району, у багатьох конкурсах не взяли участь вихованці Любешівського, Локачинського, Турійського, Володимир-Волинського та Іваничівського районів.

Головним завданням діяльності позашкільних навчальних закладів області залишається створення умов для здобуття вихованцями, учнями та слухачами неформальної позашкільної освіти, збереження та розвитку мережі комунальних позашкільних навчальних закладів без права їх перепрофілювання, злиття, закриття та зміни підпорядкування.

Важливим завданням органів управління освітою є забезпечення доступності позашкільної освіти, що має здійснюватись організацією роботи філій на базі освітніх округів.

Коли ми говоримо про якість освіти як основу її конкурентоспроможності, то хоч би якими були здобутки наших школярів, час вимагає від позашкільної освіти змін. Змін у змісті, розширенні пропозицій сучасних освітніх послуг, наданні допрофесійної освіти, модернізації і створенні сучасної матеріально-технічної бази тощо.

Сучасне життя змінюється дуже швидко, вчителі мають змінюватись одночасно з ним. Неможливо якісно провести реформу середньої школи, якщо вона не супроводжуватиметься зміною підходів до підготовки вчителя. Про це зазначила Лілія Гриневич: «Ми декларуємо компетентнісний підхід до стандартів середньої освіти та компетентнісний підхід до викладання» [2]. Лише компетентний учитель може виховати сучасну особистість, тобто компетентного, соціально адаптованого та конкурентоспроможного випускника.

Необхідність змін у підготовці вчителя відповідає викликам часу. Сьогодні потрібні педагоги, які позитивно сприйняли б зрушення, що відбуваються в освіті, адаптувалися до них, трансформували в собі нову освітньо-світоглядну парадигму.

Навчальні заклади Волині загалом забезпечені педагогічними кадрами. Зауважу, що ринок праці перенаповнений спеціалістами початкової ланки,

учителями філологічних дисциплін та історії. Маємо потребу в учителях фізики, математики та інформатики.

Вагомих результатів досягнуто у Всеукраїнському конкурсі «Учитель року»: у рейтингу участі областей Волинь займає друге місце. Перше місце вибороли Юрій Васильович Попович, учитель Волинського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою у номінації «Захист Вітчизни», та Наталія Василівна Климук, учитель ЗОШ I–II ступенів с. Куликовичі Маневицького району у номінації «Викладання предметів духовно-морального спрямування».

В області запроваджено науково-педагогічний експериментальний проект «Електронна атестація», до участі в якому долучилось 1366 учителів, які атестувались на першу, вищу категорії та присвоєння педагогічних звань. Це становить 51 % усіх, які атестувались у 2016 році.

Наступного року цей проект буде продовжено та поширено на усі категорії педагогічних працівників. Вважаємо, що участь у ньому дасть змогу підготуватись до сертифікації педпрацівників, про яку йдеться в проекті Закону України «Про освіту» [3].

Одним із головних чинників успішної роботи освітньої галузі є **зміцнення матеріально-технічної бази** закладів освіти, створення санітарно-гігієнічних умов навчання дітей. Приємно відзначити, що майже у всіх районах та містах Волині освітня галузь є пріоритетною. Про це свідчить той факт, що протягом 7 місяців поточного року на освіту додано майже 155,6 млн гривень проти 44,3 млн за відповідний період минулого року. Найбільше коштів спрямували на цю галузь у м. Луцьку – 44,5 млн гривень, Луцькому районі – 26,9, м. Ковелі – 16,3, м. Володимирі-Волинському – 16,2, м. Нововолинську – 15,3, Любомльському районі – 7,5 та Маневицькому – 4,1. Найменше – у Рожищенському (412,9 тис. гривень) та Старовижівському (531,2 тис.) районах.

На підготовку до нового навчального року і роботи в зимових умовах та зміцнення матеріально-технічної бази станом на 15 серпня із загального і спеціального фондів бюджетів різних рівнів використано 97,9 млн гривень (загальний фонд – 40,6 млн, спеціальний – 57,3 млн). За активної участі керівників на місцях до нового навчального року всі заклади освіти області підготовлено своєчасно та якісно.

Сподіваюся, що набутий нами досвід вирішення освітніх проблем забезпечить успішну практичну реалізацію нових завдань розвитку освіти на Волині.

Література

1. Нова школа. Простір освітніх можливостей : проект для обговорення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/.../08/21/2016-08-17-3-.pdf>
2. Проект Закону України «Про післядипломну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://btf-pdatu.at.ua/Rizne/proekt_zu_pro_pdo_na_25_12_2013.pdf
3. Новий закон «Про освіту»: які зміни очікують школу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ridna.ua/2015/10/povuj-zakon-pro-osvitu-yaki-zminy-ochikuyut-shkolu/>